

Попович В. П., к.ю.н.,
Головне науково-експертне управління
Апарату Верховної Ради України, м. Київ, Україна

НЕВИКОНАННЯ ЗАКОННИХ ВИМОГ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ, ЇЇ ОРГАНУ АБО ЧЛЕНА ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ: ЗЛОЧИН ЧИ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ?

21 грудня 2016 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про Вищу раду правосуддя» (далі – Закон), який набрав чинності 5 січня 2017 року. Вказаним Законом встановлюються організаційні передумови діяльності та правий статусу Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) як нового органу системи правосуддя, створення та діяльність якого передбачено Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року.

На підставі приписів пункту 3 розділу III «Прикінцеві та перехідні положення» Закону ст. 188-32 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) було викладено у новій редакції, у якій встановлено адміністративну відповідальність за невиконання законних вимог ВРП, її органу або члена ВРП. Під невиконанням таких вимог у вказаній статті розуміється: 1) невиконання законних вимог ВРП, її органу або члена ВРП щодо надання інформації, судової справи (її копії), розгляд якої закінчено; 2) надання завідомо недостовірної інформації, а так само недодержання встановлених законом строків надання інформації, судової справи (її копії), розгляд якої закінчено, ВРП, її органу або члену ВРП (ч. 1 ст. 188-32 КУпАП); 3) ненадання або несвоєчасне надання відповіді на подання ВРП про виявлення та притягнення до відповідальності осіб, якими вчинено дії або допущено бездіяльність, що порушують гарантії незалежності суддів або підривають авторитет правосуддя (ч. 3 ст. 188-32 КУпАП). Одночасно, розділ XV Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК) «Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів» було доповнено статтею 351-2 «Перешкоджання діяльності Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України». При цьому до об'єктивних ознак складу злочину, передбаченого новою ст. 351-2 КК, законодавець відніс такі діяння, як невиконання законних вимог ВРП, її органу чи члена ВРП, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, створення штучних перешкод у їх роботі.

Тобто, у даному випадку логічно постає питання щодо критеріїв

розмежування складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 188-32 КУпАП, та кримінально караного діяння, відповідальність за яке передбачена у ст. 351-2 КК. Адже, фактично, наразі виникла ситуація, за якої за вчинення одних тих самих діянь (невиконання законних вимог ВРП, її органу чи члена ВРП, створення штучних перешкод у їх роботі) буде тягти за собою два різні види юридичної відповідальності – адміністративну та кримінальну. Тим самим, на наш погляд, порушується один із принципів юридичної відповідальності – принцип справедливості, який полягає у тому, що до винної особи можна застосовувати лише одне покарання (стягнення) одного виду відповідальності за вчинення нею одного правопорушення.

Нагадаємо, що зазначена вище законодавча колізія виникла під час підготовки проекту Закону України «Про Вищу раду правосуддя» (реєстр. № 5180 від 23.09.2016 р.) до другого читання. Зокрема, у початковій редакції зазначеного законопроекту пропонувалося встановити кримінальну відповідальність за невиконання законних вимог ВРП, її органу чи члена ВРП, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, створення штучних перешкод у їх роботі, ненадання їм інформації чи надання їм завідомо неправдивої інформації, у разі вчинення протягом року після накладення повторно адміністративного стягнення за вказані дії. Однак, з огляду на те, що із прийняттям у 2001 році нового КК, законодавець відмовився від адміністративної преюдиції (попереднього притягнення винного до адміністративної відповідальності), при підготовці зазначеного проекту Закону до другого читання, вказівка на таку умову, як «вчинення протягом року після накладення повторно адміністративного стягнення за вказані дії» із пропонованої статті 351-2 КК була виключена.

Загалом, на наш погляд, під час прийняття Закону України «Про Вищу раду правосуддя» доцільності у криміналізації таких діянь, як невиконання законних вимог ВРП, її органу чи члена ВРП, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, створення штучних перешкод у їх роботі, не було. Адже самі по собі вказані діяння не досягають рівня суспільної небезпечності, щоб визнаватися злочином, як того вимагає ч. 1 ст. 11 КК.

Крім того, аналіз складу злочину, передбаченого ст. 351-2 КК, дозволяє дійти висновку, що, по-перше, суб'єкт цього злочину загальний (будь-яка фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до КК може наставати кримінальна відповідальність). Однак, враховуючи те, що ВРП діє для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування доброчесного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів (ч. 1 ст. 1 Закону

України «Про Вищу раду правосуддя»), то суб'єктом зазначених вище злочинних діянь, мабуть, повинні бути відповідні службові особи (судді, прокурори та ін.). По-друге, відсутність уточнення у вказаній статті на форму вини, свідчить про те, що передбачений у ній злочин може вчинятися, як з прямим умислом, так і з необережності. Проте, небережне невиконання законних вимог, передбачених у цій статті державних органів, загалом виключає злочинність таких діянь. Що ж стосується «створення штучних перешкод у їх роботі», то із буквального тлумачення вказаної форми об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 351-2 КК, виходить, що таке діяння апріорі не може бути вчинене із необережності.

З огляду на викладене вважаємо, що ст. 188-32 КУпАП та ст. 351-2 КК потребують відповідного законодавчого перегляду з метою усунення низки неточностей та суперечностей, які виникли після прийняття Закону України «Про Вищу раду правосуддя».

УДК 340.134 (045)

Рибікова Г. В., старший викладач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕР ВИСНОВКУ ПРАВОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Розглядаючи питання про структуру висновку експерта правової експертизи, відмітимо, що вимоги до висновку правової експертизи НПА наведено у Методичних рекомендаціях щодо проведення правової експертизи НПА, відповідно до яких висновок складається із вступної, аналітичної та підсумкової частин [1].

Науковці пропонують виділити вступну, описову, дослідницьку, заключну частини висновку правової експертизи на зразок висновку судової експертизи [2, с. 20-21].

Погоджуючись в цілому зі складовими висновку, запропонованими Мін'юстом України, вважаємо за необхідне викласти їх в такій редакції:

1. Висновок правової експертизи нормативно-правових актів складається із вступної, аналітичної, підсумкової частин.

2. Вступна частина висновку містить відомості про замовника правової експертизи, підстави призначення правової експертизи, об'єкт та предмет правової експертизи, вид правової експертизи, її номер та інформацію про експерта (експертну групу).

3. Аналітична частина висновку містить відповіді на питання концептуального, системно-юридичного, порівняльно-правового, герменевтичного та техніко-юридичного блоків оцінки нормативно-